

INTERVIEW

LEVENS-
BESCHOUWING

Tao en de kunst van het overleven

Januari 1990, in 'FNV Magazine'

Illustratie: www.goldwingclubholland.nl/index.php/alle-nieuws/evenementen/369-verbroedering-weekend-2017

'Het is misschien idealistisch. Maar ik denk dat het milieu voor iedereen op deze wereld zo'n groot probleem zal worden, dat het de belangrijkste bindende factor wordt. Als de wereld in haar geheel één vijand heeft, namelijk de verwoesting van de aarde door de milieuvervuiling, dan is de eenheid van de mensheid daarmee gediend.' Woorden die men vijf jaar geleden aan een 'geitenwolensokken' milieu-activist zou hebben toegeschreven. Niet aan een ondernemer. Nu, in 1990, vallen ze op te tekenen uit de mond van ex-RSV-topman ingenieur Allerd Stikker. Een gesprek over de toekomst van ons milieu, Tao en het evenwicht tussen economie en ecologie.

Wellicht heeft alle belangstelling voor zijn verleden Stickers' aandacht op de toekomst gericht. Immers, de ondergang van het scheepsbouwconcern RSV betekent in 1983 ook het einde van zijn loopbaan als manager. Hij krijgt 'zeeën van tijd'. Pakt zijn oude hobby, de filosofie, weer op; lezen en schrijven over met name het Taoïsme. Een commissariaat bij een bedrijf dat zich bezighoudt met vernieuwingen in de landbouw en zijn betrokkenheid bij ecologische projecten voeden zijn interesse voor het milieu. En zo nu en dan houdt hij een lezing. Op 26 januari bijvoorbeeld, op het seminar 'Filosofie in management'.

Hoe nu? Managers die zich in meer verheven zaken dan winst maken verdiepen? Sinds kort is dat zeker het geval, meent Stikker. Vooral omdat de milieu-problematiek zo urgent wordt. En het is ook de hoogste tijd. 'Ik denk dat we nog maar ongeveer dertig jaar te gaan hebben.'

Stikker baseert zijn theorieën over de toekomst op Tao, een oude Chinese levensvisie. Hij zegt: 'De essentie van Tao is: zodra je praat over 'iets' is er ook een 'niets'. Je zou nooit spreken over een dag als er niet ook een nacht was. Zonder lang is er geen kort. Tegen-gestelden bestaan bij de gratie van elkaar. Door je te verdiepen in het Taoïstische denken en door je de Taoïstische benaderingswijze eigen te maken, ga je beseffen wat wij in het Westen gedaan hebben ten aanzien van de samenhang der dingen. Het evenwicht is te veel verstoord in de richting van het materiële, het verstandelijke. Er is te weinig aandacht voor het menselijke, voor de natuur.'

Doen dergelijke overpeinzingen het goed onder-
nemers? Stikker spreekt uit ervaring. 'Het invoeren van een zekere levensbeschouwelijke of filosofische dimensie in de directiekamer is een heel moeilijke zaak. Het wordt beleefd als iets wat letterlijk en figuurlijk niet ter zake is, wat afleidt van het doel. Maar de laatste jaren blijkt er toch behoefte aan te bestaan. Dramatisch gezegd: ik denk dat mensen in toenemende mate beseffen wat er gaande is in de wereld. De milieu-problematiek, de schuldenlast van de Derde Wereld, de ontwikkelingen in Oost-Europa. Meer mensen dan ooit stellen zich de vraag: wat is het doel van dit leven, van mijn functioneren? Men gaat nu denken: wat is eigenlijk de rol van mijn bedrijf en welke rol kan ik in dat bedrijf spelen om bij te dragen tot dit probleem van het overleven, om het heel dramatisch te zeggen. Vroeger was dat denken voorbehouden aan een aparte categorie die zich buiten de directiekamer, buiten de huiskamer, het kabinet en het paleis van de koningin ophield. Maar nu begint het een factor te worden in het dagelijks handelen in die directie- en huiskamer, in het kabinet en in het paleis.' Die omslag heeft in 1988 gestalte gekregen, meent Stikker. 'Toen is er, mede door het in 1987 verschijnen van het Brundtland-rapport 'Our common future', veel in gang gezet. De hele mediawereld is zich gaan ontfermen over het milieuprobleem.' Het besef dat het anders moet, leeft vooral in het Westen. Stikker. 'Om terug te komen op het Taoïsme, op het hele idee van de samenhang van tegengestelden: ik geloof dat wij in het Westen de samenhang vergeten zijn tussen ecologie en economie.'